

FØROYAR Í DAG

Ritstjórar: W. HEINESEN og HEDIN BRÚ

Tann kolsvarta náttin.

Tann kolsvarta náttin, id um Føroyar lá, hvar var hon væl sprottin, hvar kom hon væl frá?
Hon kom frá tí landi, tey Danamærk nevna.
Vårt land var í vanda. Vær skulum oss hevna.

Tað eru 20 ár síðani ein føroyskur millumskúladrængur skrivandi hetta ørindi. Vit hava sett tað her tí tað lýsir eina áskoðan, sum hevur verið jótrað fyri okkum líka frá barnsbeini. Annahvørt ljóðaði tað: »Føroyar eru einans eitt kut av Danmárk, ella: Føroyar vóru í gomlum døgum eitt óført sjálvstýrandi ríki; men so fall niða og nátt niðuryvir, og í hesum myrkri seig fólk okkara niður í ta vesaligastu armóð o. s. fr.»

Tað er bæði synd og skomm um tað ættarlið, sum nú veksur upp, skal fáa hetta undirlutadreivið uppi tá tógreytin, soleiðis sum vit finga tað. Hetta liðið eigur at fáa at vita, at tað er ikki so. Tann gamla krýnikan um stórtíð fyri okkara fólk — ein stórtíð, sum skal hava vart so leingi sum upp í 13. öld, har hon alt í einum hvarv fyri tí bara trøllamyrkri — er als ikki eftirfarandi.

Vit nútíðar føroyingar vilja heldur ikki rættuliga taka undir við hesum dapra kvæðnum. Vit viðganga, at okkara søga og siðmenning ikki júst eru so glæsiligar, um so er, at hetta orðið skal týða kongar, jalliar og teirra líkar, krigshendingar, id spyrjast víða, stórfingnar víkingaferðir og landarán. Men tað finnist glæsilegheit av einum øðrum slag — meiri friðarlig og litlilátin, men kortini ikki minni virðismikil.

Søga er og verður nú einaferð annað og meir enn krigssøga ella kongasøga. Søga er fyrst og fremst *fólksins* søga. Og tann føroyska søgan er, hóast óskrivað, søgan um eitt ótroyttligt fólk.

Tað er ein sannleiki, at hetta oyggjafólkið ongatíð ráddi yvir øðrum. Til tess var tað ov lítið og politiskt ov veikt. Tað lá altíð undir fyri teimum fremmandu — fyrst norðmonnum, síðani dænum. Tað var ongatíð víkingafólk. Men tað var eitt bóndafólk. Alt hetta tosið um víkingaandans ljóm hevur í grundini ógvuliga lítið at týða fyri okkum nútíðar føroyingar. Teir norðmenn, sum í olditíðini settu búgv her, vóru ikki ránsmenn.

Teir vóru landnámsmenn. Í ergynni av føðilandsangum fáa vit við buldúr og brak at vita, at tað vóru hábærsligir høvdingar, id ikki vildu lúta undir harðræði Haralds hárfagra, id flýddu til Føroya. Hetta er missfatan, sigir seinni vitskapiligrannskan. Okkaranorsku forfedrar vóru rætt og slætt nýbyggjarar. Teir komu higar at reisa búgv sum bóndur. Hetta, at fólk leitaðu burtur úr Noregi til Føroya, var als ikki nakað *Dunkerque*. Tað var eitt friðarligt fyrirbrigdi, id fór fram gjøgnum langar tíðir.

Í Føroyingasøgu siggja vit okkara fyrstu forfedrar sum bóndur. Teir liva av jørdini, av tí, sum hetta harðbalna landið gav. *Trøndur í Gøtu* var ein stórbóndi. Hann búið í hesu árendu og verjuleysu bygdini Gøtu. Vit hoyra einki um at hann fer víkingaferðir ella á annan hátt livir av ráni. *Sigmundur Brestisson* var, um vit tora trúgva professara Finn Jónsson, fyri ein stóran part ein *yrtur* maður, ein av tí slagnum, sum so at siga hoyrdi til í einihvørjari góðari søgu tá í tíðini. Vit tora valla trúgva at frásagnirnar um hansara víkingabregd eru stórt annað enn skaldsøga. Tað er tí eyðvitað, at tann søga, hitt føroyska bóndafólkið — hevur skapað, ikki kann vera ein søga um skart og skreyt og stórverk í hernað. Men hetta sigir als ikki, at vit onga søgu hava, ella at okkara søga hevur verið dæpur og kolsvert, sum okkara ágrýtnu føðilandsyrkjarar siga:

Tóku teir av honum grasagarðin, skuggaðu fyri sól, so tveittu teir hann á oyðimørk, har hann hevði einki skjól.

Tvørturimóti. Føroya fólks søga hevur sín egna stórleika. Tað er søgan um hvussu ein grein av tí norðurlenska trænum varð gróðursett á einum oyðistað í stórhavinum og kortini ikki fœlnaði. So kemur tað aftrat, at hetta litla føroyska bóndafólkið hóast stórvegis trupulleikar, var ført fyri ikki bert at halda livinum uppi, men ennát til at skipa seg samfelagsliga og andliga.

Tað føroyska fólkið kólnaði ikki út, ja — vit kunnu beinanvegin spyrja okkum sjálv, um tann lagna

id fall í okkara lut, tá id saman um kemur var nøkur vanlagna. Føroyar hava ongantíð sum Noreg verið eitt stórveldi, id mistu mátt og megi. Tað var einans eitt sáðkorn, id Noreg einaferð sáðaði herúti á klettunum, og síðani smátt um smátt misti úr eygsjón. Men av hesum sáðkorninum vaks ein serstakur vøkstur, eitt fólk, id ikki bert dugdi at mata seg, men eisini at goyma virðisfulla traditióin. Stormur gekk mangan á hetta fólkið, ófrættir rámti tað, sóttir nærur oyddi tað, fremmandir sjóranarar jagstraðu tað, fremmand handilsfólk royndu eftir ferumuni at mergsúgva tað; men einki fekk livið úr tí. Til tess var tað ov seigt. Mitt í teimum »svartastu« øldunum myndaði hetta fólk sitt egna mál og gjerdi seg andliga sjálvhjálpið. Seinni tá id danskt fyrisæti og mentunarávirkan kom framat, royndist hetta í nógvum ferum sum eitt lýregn, id bar góðar bjellur, samstundis sum einki fór fyri skeyti av aðalinum í tí føroyska. Hetta verið ikki sagt fyri at rósa monopolhandlinum ella øðrum, id danskt fyrisæti avrikaði. Hetta fyrisæti var als ikki at rósa. Men á mangan hátt treivst føroysk siðmenning og mentan undir tí og *høast* tað. Hetta er okkara lagna sum fólk.

Tað brattasta vit nakrantíð hava farið, var kanska aftaná at handilin var frígevin, tá seinast í fyrstu öld. Tá fóru teir gomlu eingjargardarnir av grund, og einki helt okkara gomlu bóndamentan saman longur. Tað var nú eitt ivaverk um føroyskt mál og føroysk siðmenning kundi liva longur. Svaboið ivaðist neyvan í at føroysk siðmenning og mál at kalla var komið á deyðstrá í hansara tíð, og *Hammershaimb* var heldur ikki fremmandur fyri hesi hugsan. Men tað føroyska fólkið dró undan hesu ferðina eisini.

Vit vita ikki hvat id okkum er lagað í framtíðini. Kanska vit fáa enn harðari el at køva. Tað kann tí hava alstóran týðning fyri okkum at vita, at vit ikki eru eitt fólk við ongari søgu og siðmenning, eitt rótleysst fólk. Tað eigir at verða tryggjað niður í tað uppvæksandi ættarliðið, at vit eiga virðismiklar traditióinir at røkja. Vit skulu vita, at vit ikki eru børn av gullglæstum víkingum, ránsmonnum og herjandi herhövdingum,

gyrdir í skarlak og hermalin. Latið okkum blaka hesar barnsligu fjákalótirnar frá okkum og kvista tær burtur úr okkara tjóðskaparyrkingum. Vit eru børn av ídnum, áhaldandi, klókum bóndum, jarðardyrkarum, seyðamonnum, útróðramonnum, bakkamonnum, søgu-sigarum og kvæðarum. Teir hava livað á hesum oyggjum eini 30 ættarlið, og teir hava gjørt tað stórverk at halda sær uppi, ikki bert verkliga, men eisini andliga, hóast ótaldar trupulleikar.

Tað er tíð uppá at jarðleggja hesa fœlsku og avskeplaðu romantikkina, sum vil gera okkum til vantrivnaðar norskar fornaldar-einglar ella til kongssynir, id eru vordnir æskudólgar. Vit eru børn av fríum, friðarligum føroyskum bóndum, id hava haft frammiúr gávur til at laga seg eftir torferum víðurskiftum og kortini halda ryggin rættan. Okkara søga er søgan um seiggið og sinnið hjá hesum bóndum. Okkara andssøga er søgan um teirra visu orðatek, teirra klóka veruhátt, teirra djúpu religiesu siðmenning, teirra kvæðir, søgnir og tungumál. Vit nýta hvørki at prýða okkum við tí ivasama sagnmenninum Sigmundur Brestissyni elle at erra okkum av einari gittari stórtíð rúndanum Sverra kong og Ellenda biskup, ella gera tjóðskaparligt lystmeti burturúr Magnus Heinason. Vit ynskja ikki og hava ongatíð ynskt at vera ein stór landráns-tjóð. Vit ynskja og eiga at leggja okkum eftir at vera tað, sum fedrarnir vóru, um enn á ein annan hátt: ein grein á tí norðurlenska trænum, eitt ókúgult, arbeidsamt, hugsandi og mentað fólk. Vit hava ongan vakrari fosturlandsang enn Chr. Matrassar »Byggja vit —« við tí sáttliga, men djúpt sanna ørindi:

Her við berg og sjóvarbláma
vaksa vit sum gras í torvum,
sum ein kvæm og livsfør ætt.

FØROYA

BRUNATRYGGING

Hús - innbúgv - vørur - verða tryggjað.

Telf. 231.